

Llegeix la revista mensual del cooperativisme català — rocagales.cat

La llibreria cooperativa, eix de la comunitat

Pàg. 10

Mar Carreras:
«Mirada crítica a
la cultura»

Pàg. 13

Violències masclistes,
La XES aprova el protocol
contra l'assetjament

Pàg. 17

Educació inclusiva,
molt de camí per
recórrer

Pàg. 20

Prevenió de Riscos Laborals

Única cooperativa catalana acreditada
com a Servei de Prevenció Aliè

99%

de renovacions
anuals

9,1

valoració dels
nostres clients

15

anys fent
prevenció

- Salut i benestar des de la integració de la prevenció a la producció
- Eficàcia, adaptabilitat i implicació al servei del desenvolupament de les empreses
- Un model de treball flexible en base a normes internacionals de qualitat

www.sepra.cat

Assegurem compromís

Descobreix les assegurances ètiques i solidàries

Amb Arc Cooperativa pots fer un consum responsable tot impulsant el mercat social

www.arc.coop

FEM ECONOMIA SOCIAL

Serveis per a entitats i col·lectius d'economia social i autònoms

Ajudem en el dia a dia: gestió
Aportem totes les eines: formacions
Impulsem idees: assessorament
Fem créixer projectes: acompanyem

També intervenim en processos de
remunicipalització i relleu empresarial

 Col·lectiu Ronda
Gestió · Assessorament · Formació

Trafalgar, 50-52 baixos, Barcelona | 93 268 21 99 | cronda.coop | info@cronda.coop

Segueix-nos a les xarxes

@rocagales

/FundacioRocaGales.5

rocagales.cat

Editora: Fundació Roca Galès

Redacció i administració:

Aragó, 281, 1r 1a 08009 Barcelona
Tel. 93 215 48 70 - cc@rocagales.cat
www.rocagales.cat

Coordinació: Agnès Giner.

Consell assessor: Miquel Corna, Josep Edo, Agnès Giner, Carla Liébana, Xavi Palos, Montse Pallarés, Ricard Pedreira, Xavier Pié, Joseba Polanco, Esteve Puigferrat, Olga Ruiz, Quim Sicília, Jordi Via i Armand Vilaplana.

Els autors són responsables dels articles signats. Ni la direcció de la revista ni els editors comparteixen per força les opinions que puguin reflectir els textos aquí inscrits

Foto portada: La Tribu Llibreria.

Disseny, maquetació i impressió:

L'Apòstrof, SCCL, i Cevagraf, SCCL

Dipòsit legal B-22.823/80

ISSN 1133-8415.

Aquesta revista ha estat impresa en paper ecològic.

 Generalitat de Catalunya

Sumari

04

TORNAVEU

Joseba Polanco.

05

EDITORIAL

Elogi de la lectura.

06

NOTICIARI

Agnès Giner

09

COOPERATIVES DE CATALUNYA

Les cooperatives han de legalitzar els llibres telemàticament des del mes de desembre.
Confederació de Cooperatives de Catalunya

10

LES NOSTRES COOPERATIVES

Famílies al voltant dels llibres.
Gemma Casamajó

13

L'ENTREVISTA

Mar Carrera.
Josep Comajoan

17

ECONOMIA PER LA VIDA

Fer front a les violències masclistes col·lectivament.
Carla Liébana

20

PREMIS ECONOMIA SOCIAL 2020

Dret a una educació pública, inclusiva i de qualitat.
Anna Grañana

24

OPINIÓ

La fi de les utopies?
Miquel Ortega

27

RESSENYA

Recomanacions editorials per Sant Jordi.

Un parell de preguntes (que són tres) a:

Joseba Polanco Beldarrain

(Bilbao, 1959), economista

Em sembla atractiu del cooperativisme

que les persones que vivim dins del cooperativisme intentem agafar les regnes d'alguna necessitat individual per resoldre-la col·lectivament mitjançant el desenvolupament d'un sistema que busca progressivament un grau més elevat de democràcia; sempre al màxim de les capacitats de les persones. Això sí, de manera saludable.

No em convenç del cooperativisme

que encara hàgim de sumar més persones organitzades en cooperatives per satisfer les necessitats laborals, les necessitats de consum de les persones i les necessitats de cooperació entre les organitzacions. Tot i tenir un gran nombre de persones sòcies d'organitzacions cooperatives, considerant que moltes participen en més d'un projecte cooperatiu, com a treballadores o com a consumidores,

el nombre de qui forma part del cooperativisme ha de créixer més. Ens hem d'analitzar per què no passa això; és per què probablement no ens obrim prou a la societat? Potser tenim moltes rigideses? No incorporem com a sòcies tothom que hauríem d'incorporar? Això ho hem d'analitzar. No m'agrada que algunes cooperatives desapareguin quan els socis acaben la vida laboral.

La intercooperació és fonamental per a les cooperatives.

Hem de pensar que una empresa avui no és res en el món, és una petita gota, ni tan sols en un país petit com Catalunya. L'empresa en general i la cooperativa, en particular, ha de mantenir la seva sobirania, però ha d'aprendre a col·laborar amb altres. Penso que això hauria de formar part de la genètica de totes les cooperatives; aquest ha de ser l'eix central de la seva estratègia.

Elogi de la lectura

L'impuls transformador del cooperativisme i l'economia social i solidària avança si els valors que els descriuen esdevenen valors practicats. Cal, de forma imperativa, disposar d'informació i d'habilitats per interrelacionar-la i per convertir-la en coneixement. L'avenç en les actituds i les aptituds ens fan persones cooperativistes més capacitades per entomar els nostres projectes.

És, en aquesta capacitat, on la lectura pot tenir un paper determinant.

La lectura pot ser un mitjà molt eficaç per a l'adquisició de coneixements. Enriqueix la nostra visió de la realitat, intensifica el pensament lògic i creatiu i facilita la capacitat d'expressió. Llegir implica raonar, crear, somniar... i pot convertir-nos en éssers cada cop més tolerants i respectuosos amb les diferències dels altres. Llegir ens ensenya a parlar, ens educa en l'art del diàleg.

Parafrasejant la Irene Vallejo, pel camí del plaer, sobre els abismes de les diferències, la lectura ofereix ponts penjants de paraules. Als mons literaris inventats ens trobem, ens entenem i aprenem a col·laborar. En èpoques convulses el que hi ha escrit actua com a dipòsit fiable de les idees que ens ancoren i ens rescata. En època accelerada, els llibres emergeixen com aliats per recuperar el plaer de la concentració, la intimitat i la calma. Llegir, doncs, també pot ser un acte de resistència.

La lectura ens pot convertir en pensadores crítiques ben informades, de ment oberta, flexible. Com ens diu Peter A. Facione, justes quan es tracta d'avaluar, prudents en emetre judicis, disposades a reconsiderar i si cal a retractar-se, i ordenades a l'hora d'afrontar situacions complexes.

Els llibres ens recorden, sempre disposats a desplegar-se davant dels ulls, que és a les editorials, als cercles de lectura, a les escoles, a les biblioteques i a les llibreries on podem començar a imaginar el futur desitjat i a enxarxar, cooperant, un ecosistema cultural sostenible arrelat al territori, als pobles i les ciutats que ja s'estan transformant.

En reconeixement a l'Arcadi Oliveres
Que ha estat, és i serà exemple d'estímul crític i font d'esperança

Vam aprendre una cançó
que el dia que la cantàvem
el món perdia la por
i els llums pampalluguejaven

fragment de *Jo en tenia una cançó*
Enric Casasses

Els ateneus cooperatius van acompanyar 890 nous projectes d'economia social durant el 2020 malgrat la pandèmia

Durant l'any 2020 es van crear a Catalunya **149 noves cooperatives** malgrat les circumstàncies adverses derivades de la crisi sanitària i social de la COVID-19. Són dades del Registre de Cooperatives de Catalunya i que formen part del balanç de l'any 2020 del **Programa d'Economia Social** del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies de la Generalitat. A més, durant aquest mateix any es van dur a terme fins a 890 acompanyaments a nous projectes d'economia social des dels 14 ateneus cooperatius que operen en el marc d'aquest mateix programa.

Setanta-una de les cooperatives creades al llarg de 2020, pràcticament la meitat del total, ho van fer amb l'acompanyament d'algun dels 14 ateneus cooperatius. Si més enllà de la fórmula cooperativa, es tenen en compte altres tipus d'empreses de l'economia social, com a associacions amb activitat econòmica, fundacions o mutualitats, el nombre de noves empreses acompanyades pels ateneus cooperatius durant l'any passat s'enfila fins a

les 131. De fet, en total **els 14 ateneus van iniciar durant el 2020 fins a 890 acompanyaments** per a la creació o consolidació d'organitzacions i entitats d'economia social i cooperativa.

El Programa d'Economia Social de la Generalitat inclou els 14 ateneus cooperatius, però en el cas de 2020, també un centenar dels anomenats Projectes Singuals, i diversos programes transversals. Al seu entorn pivoten les polítiques del Govern de foment de l'economia social i de generació d'ocupació en aquest àmbit. El pressupost resultant final d'aquestes polítiques va pujar a gairebé 14 milions d'euros, dels quals 8,9 van ser destinats als Projectes Singuals i 3,9 als Ateneus Cooperatius. La xifra és superior que en anys anteriors, ja que la convocatòria anual de Projectes Singuals havia estat inicialment de 5 milions, però el mes de juny se'n va convocar una segona d'extraordinària de 3,9 milions més per finançar projectes encaminats a combatre les conseqüències de la crisi social, econòmica i sanitària de la COVID-19.

Pel que fa a la Xarxa d'Ateneus Cooperatius de Catalunya, aplega 14 d'aquests dispositius al llarg de tot el país, i des de la seva creació, l'any 2016, s'han consolidat com el referent del foment de l'economia social a cadascun dels territoris. Al voltant dels 14 ateneus hi treballen 130 entitats públiques i privades agrupades en aliances, a més de 270 entitats col·laboradores més, en un exercici d'intercooperació que ha donat com a fruits el naixement i consolidació de diversos projectes cooperatius en els últims anys en comarques on tenien presència escassa.

www.economiasocial.coop

CAMPANYA PRESCRIVIM CURA DIGNA!

Es tracta d'un projecte d'intercooperació per reconèixer el valor de les iniciatives de l'economia social i solidària (ESS) en l'àmbit de treball de la llar i les cures.

L'experiència recent de la crisi sanitària de la COVID-19 ha evidenciat la profunda crisi que travessa l'actual model d'envelliment, les residències per a la gent gran i l'atenció a la dependència. Les iniciatives que trobem al web de la campanya <https://curadigna.bcn.coop> ofereixen uns serveis de qualitat humana i professional, i contribueixen quotidianament a mitigar la solitud, l'aïllament, l'angoixa i l'estrès de persones cuidadores i cuidades.

La raó de ser d'aquests projectes és precisament crear un model alternatiu que proporcioni benestar i qualitat de

vida a les usuàries, les treballadores i les famílies. Mitjançant la campanya "Prescrivim cura digna!" volen reconèixer el valor social de les iniciatives d'economia social i solidària que despleguen la seva activitat en l'àmbit de treball de la llar i les cures, perquè ofereixen un servei i una atenció humana i propera centrada en les necessitats de les persones i lliure d'afany de lucre; i alhora, generen ocupació de qualitat.

Ens animen a prescriure aquest tipus d'organitzacions des de les nostres consultes o serveis sociosanitaris. Per posar-nos-ho més fàcil, han fet un catàleg descarregable recollint els seus serveis. També us hi podeu adherir i formar part de Prescrivim Cura Digna!

curadigna.bcn.coop

QUATRE COOPERATIVES CATALANES FINALISTES DELS V PREMIS EUROPEUS A LA INNOVACIÓ COOPERATIVA

La Federació de Cooperatives Agràries de Catalunya (FCAC) expressa la seva satisfacció per la presència de 4 cooperatives catalanes a la final de la V edició dels Premis Europeus a la Innovació Cooperativa convocats per la COPA-COGECA, l'organització que agrupa les cooperatives i entitats agràries de tots els sectors agrícoles i ramaders de la Unió Europea. L'objectiu dels guardons és reconèixer les bones pràctiques de les cooperatives agrícoles europees en el disseny d'una agricultura innovadora, més sostenible i orientada a les persones.

Les cooperatives catalanes finalistes són la **Càmara Arrossera del Montsià** (Amposta), per la creació de valor ambiental en l'àmbit de la bioeconomia; **Agrocatal** (Sant

Fruitós de Bages), per la creació de valor econòmic donant suport als socis agricultors; les postres "Els Músics" –que és fruit de la cooperació entre **Llet Nostra** i la Cooperativa del Baix Empordà, Cadí, L'Avellanera, Mel Múria i Masachs–, per la creació de valor econòmic amb productes innovadors, i **Mans** (Sant Vicenç dels Horts), per la creació de valor social.

A la Unió Europea hi ha un total de 22.000 cooperatives agràries que aglutinen 7 milions d'agricultors i ramaders. A Catalunya hi ha 195 cooperatives agràries que representen el 34% de la Producció Final Agrària (55% agrícola i 23% ramadera).

www.cooperativesagraries.cat

SUPERCOOP JA ÉS UNA REALITAT!

SuperCoop, el supermercat cooperatiu de Manresa, obre les portes a les 720 sòcies en període de proves. Aquest abril es preveu que ja estigui en ple rendiment i amb les portes obertes a noves sòcies.

Per primera vegada, el passat dimarts 9 de març, SuperCoop Manresa es va posar en marxa, en període de proves. Les seves sòcies en són copropietàries, gràcies a l'aportació de capital de 50 euros un cop a la vida i la cessió de tres hores de feina cada quatre setmanes.

El supermercat cooperatiu està ubicat a l'interior del Mercat Puigmercadal. Les persones sòcies poden fer les seves primeres compres un cop hagin fet la imprescindible sessió d'acollida i el seu primer torn. El pla d'obertura preveu que sigui així per iniciar tots els processos de forma esglaonada i poder testar i detectar les incidències que es vagin produint en aquest sistema de compra pioner a Catalunya. Durant aquestes primeres setmanes també es van ajustant els estocs de productes per anar fent adquisicions mesurades als volums de venda. Des de SuperCoop Manresa asseguren que "anirem aprenent a mesura que anem fent", per això el primer mes d'obertura és un assaig. Està previst que cap al mes d'abril el supermercat ja pugui funcionar amb normalitat.

Des de SuperCoop asseguren també que "voldrem celebrar-ho amb una gran festa d'inauguració", tot i que ara no és el més prioritari perquè caldrà adaptar-la a les mesures sanitàries indicades.

A SuperCoop tothom podrà comprar. Només caldrà ser-ne associada, fer l'aportació inicial i comprometre's a participar-hi. Supercoop és una cooperativa i són les persones sòcies les qui defineixen la política de productes del supermercat. Totes les decisions són participades, consensuades i compartides gràcies a un sistema de funcionament que es coneix com a sociocràcia, que permet la presa àgil de decisions en una estructura horitzontal. Entre els objectius de SuperCoop Manresa hi ha el de donar suport a l'agricultura sostenible i la producció local, per això es posa èmfasi en aliments orgànics, mínimament processats i saludables, amb el mínim residu i que cuidin les condicions laborals de totes les persones implicades en la seva cadena de producció. L'objectiu és que es pugui fer una compra completa.

www.supercoopmanresa.cat

Catalunya,

TERRA COOPERATIVA

Si esteu interessades a
portar l'exposició **Catalunya,
terra cooperativa** a la vostra
població o entitat demaneu
informació per correu
electrònic a:
fundacio@rocagales.cat

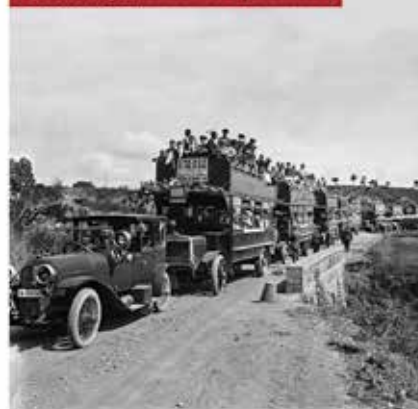
PROMOCIÓ 2021

Per a una subscripció a la revista Cooperació Catalana (30€)
Obsequi d'un exemplar del llibre **Catalunya, Terra Cooperativa**.

Subscripcions: <http://www.fundacio@rocagales.cat>

www.rocagales.cat cc@rocagales.cat 932 154 870

Catalunya, terra cooperativa

LES COOPERATIVES HAN DE LEGALITZAR ELS LLIBRES TELEMÀTICAMENT DES DEL MES DE DESEMBRE

CCC

Confederació de Cooperatives de Catalunya
@CooperativesCAT

Les cooperatives estan obligades a relacionar-se amb les administracions públiques a través de mitjans electrònics a l'hora de dur a terme qualsevol tràmit, també la legalització dels seus diferents tipus de llibres. Des del passat 14 desembre, la legalització dels llibres de les cooperatives catalanes és un procediment que, obligatòriament, s'ha de fer de manera electrònica i, des de llavors, el Registre no accepta la presentació de llibres en suport paper.

A partir d'aquest exercici, doncs, els llibres d'actes dels òrgans socials, els de persones sòcies i aportacions socials i els llibres comptables s'han de presentar en format electrònic. El canvi més substancial és que els llibres es presenten un cop efectuada la redacció i ja no es legalitzaran llibres en blanc ni buits. No obstant, els llibres en suport físic que les cooperatives estan portant fins ara es poden continuar portant per aquest mecanisme, fins que s'acabin. Un cop finalitzats, caldrà portar-los electrònicament.

Per unificar criteris en aquesta matèria, el Departament de Treball, Afers Socials i Famílies va dictar una instrucció (Instrucció 1/2020) que cal seguir durant el procés per poder efectuar la tramitació. Algunes de les indicacions bàsiques són la presentació dels documents en format PDF, la necessitat d'incloure la signatura electrònica de la presidència de la cooperativa, o que el pes màxim de cada arxiu no superi els 99 Mb (cada llibre pot estar format com a màxim per tres toms, cadascun del pes màxim indicat).

En el cas del llibre d'actes, s'ha d'elaborar un llibre separat per a les actes de les reunions de cada òrgan social. Per a cada sessió d'un òrgan social, cal redactar l'acta corresponent i procedir, en

temps i forma, a signar-lo, ja sigui imprimint l'acta i signant-la de manera manuscrita o digitalment, a través de certificat digital o amb format imatge. Les actes han d'anar signades per la presidència, la secretaria i, quan s'escaigui, pels interventors d'acta.

En el moment de generar el llibre d'actes, s'ha de tenir en compte que:

- En el cas de tenir les actes amb signatura manuscrita o en format imatge inserida, en temps i forma en cada acta, cal escanejar-les i generar un únic document PDF amb les actes ordenades cronològicament. La presidència haurà de signar amb certificat digital, normalment a la darrera pàgina, aquest PDF agrupat.
- En el cas de tenir les actes signades amb certificat digital, s'ha de tenir en compte que la majoria de programes utilitzats per generar el PDF permeten agrupar arxius que prèviament han estat signats digitalment, però cal configurar les opcions corresponents segons cada programari. En aquest cas, la signatura digital de la presidència es posaria a la portada. Una altra opció és imprimir aquestes actes signades amb certificat digital, escanejar-les i generar un document PDF agrupat, ordenant-les cronològicament i, a la darrera pàgina, afegir la signatura amb certificat digital de la presidència.

Pel que fa al llibre de persones sòcies i aportacions socials, es pot elaborar un únic llibre conjunt, que s'ha de presentar en format PDF. De la mateixa manera, per als llibres comptables s'han de presentar, d'una banda, els balanços i inventaris i, de l'altra, el diari en format PDF.

Famílies al voltant dels llibres

Gemma Casamajó i Solé
Periodista, L'Apòstrof
@GemmaCasamajo

La paraula *tribu* i la paraula *llavors* són família. Família perquè les dues remeten a agrupacions naturals de persones i de fruits que han de néixer. Família, també, perquè donen nom a dues llibreries separades per deu quilòmetres de distància, però unides per ser de barri, per ser cooperatives i per haver brotat com una falguera en plena pandèmia: són la llibreria La Tribu, al barri de Sant Andreu de Barcelona, i la Llibreria Llavors, al barri de Collblanc de l'Hospitalet de Llobregat. I família, finalment, perquè és l'objectiu de les dues: construir-ne una de gran al voltant dels llibres.

Llegim en solitud, però després necessitem comunitat per compartir-ho i per cercar noves lectures. Aquesta necessitat la satisfà tant La Tribu com Llavors, que tenen molt clara la funció socialitzadora dels llibres i, per tant, la concepció de les seves cooperatives no només com a llibreries, sinó com a centres culturals, espais de trobada i de diàleg al voltant dels llibres. “Com més serem més llegirem”, diu el lema de La Tribu, que es defineix com a llibreria familiar i ha treballat en el seu relat el concepte de família. “Quan diem llibreria familiar no concebem només la família com a agrupació de persones en termes de parentiu sanguini imaginant-nos pare-mare-nen-i-nena, sinó com a agrupació de persones amb vincles afectius, i això fa que un grup d'amics que poden ser tres o quinze puguin ser una família. A totes aquestes famílies ens adrecem! I ens imaginem el llibre com un eix vertebrador de totes aquestes comunitats”, explica el Marc Pons, soci fundador d'aquesta cooperativa de treball que, quan se la va imaginar, al principi, ho va fer com una llibreria infantil i juvenil però que a mesura que li donaven forma, amb la Dàlia Rajmil, que també és sòcia fundadora, van anar transformant la idea fins a convertir-la en llibreria familiar, que és com va

néixer La Tribu. La seva especificitat com a llibreria familiar, a més d'independent i cooperativa, és que el 50% del seu fons és de llibre infantil i juvenil i l'altre 50% és de llibre per a persones adultes.

El desig de crear comunitat i fer família també el van tenir molt present les tres persones sòcies fundadores de la llibreria Llavors des de la mateixa gestació. “No direm mai que els llibres són una excusa perquè ens encanten els llibres, però sí que el nostre projecte va molt més enllà dels llibres: volíem teixir xarxes i fer comunitat, que la llibreria fos un punt obert al barri per moltes raons, però sobretot perquè aquí fan molta falta llocs de trobada. També volíem que la gent se'l sentís seu, que vingués, que proposés activitats...”, explica la Noelia Domínguez, una de les tres sòcies fundadores de Llavors. De fet, quan buscaven local, en plena pandèmia, es van marcar com a requisit trobar-ne un que tingués un pati i una gran sala interior perquè la llibreria pogués esdevenir sobretot un lloc de trobada hivern i estiu. I ho van trobar al número 66 del carrer Llobregat de l'Hospitalet, que és on tenen la seu, i en només quatre mesos, abans del que s'esperaven, una part del veïnat ja se'l sent com a propi. El rètol, de fusta, diu “Llavors. Llibreria cooperativa.

Espai comunitari”. I en travessar la porta ja veus que aquestes no són paraules de reclam inscrites sobre fusta, sinó paraules veritables que es fan de carn i ossos perquè l'espai és compartit amb altres entitats del barri i perquè la sala de darrere la botiga és un espai que acull trobades de projectes com la Xarxa de Suport del Barri. Els dimarts a la tarda, per exemple, és el dia de reunió del Sindicat de Llogateres i rere la botiga, una altra lluita, i rere aquesta altra lluita, un pati pintat emblanquinat com un paisatge de neu. Hi acollirà molta gent i esperances i també un petit hortet urbà. És la seva esperança blanca en temps de pandèmia per poder organitzar alguna activitat a l'aire lliure quan comenci a fer bo.

La intercooperació de Llavors s'estén més enllà de les parets de la seva seu. “Per a nosaltres és molt important intercooperar amb tots els teixits. Hem començat a fer-ho amb col·lectius del barri com ara la biblioteca, les escoles o la coordinadora d'AMPA, però també ho fem amb les entitats cooperatives com la XES o La Col·lectiva”, explica la Noelia Domínguez.

El postgrau de Llibreries

La professió de llibreteres la porten molt endins les persones cooperativistes que

formen La Tribu i Llavors. Gairebé totes van cursar el postgrau de Llibreries de la Universitat de Barcelona amb la voluntat clara d'obrir-ne una. La Noelia Domínguez, l'Alicia Arévalo i el Daniel Garrido, que són les tres sòcies de treball de Llavors, es van conèixer en aquest postgrau i el seu treball de final d'estudis va consistir a idear la llibreria que avui és una realitat al barri de Collblanc, un barri que havia quedat orfe de llibreries. El Marc Pons de La Tribu també va ser alumne de la mateixa promoció i quan es matriculà ja tenia clar d'obrir-ne una al barri de Sant Andreu. "La decisió que la llibreria fos a Sant Andreu estava clara per dues raons: primer perquè no n'hi havia cap com la nostra, només alguns punts de venda de llibres i, segon, perquè el barri té un gran teixit associatiu, comercial i cultural i una biblioteca pública amb un gran índex de préstec".

La imatge romàntica dels llibreters i llibreteres llegint matí i tarda rere el taulell és més un desig que una realitat. Almenys de moment per a aquestes llibreteres joves.

Tant la Noelia Domínguez com el Marc Pons reconeixen que els falta temps per llegir tot el que voldrien perquè apujar la persiana d'un projecte propi i menut implica assumir, entre totes, tota la feina que és de tipologia molt diferent. "Al matí és el moment que arriben els llibres. Atenem el públic, naturalment, però com que no hi ha tanta afluència de persones com a la tarda, aprofitem per introduir els llibres que hem rebut al sistema, posar-hi els preus, col·locar-los, respondre correus, fer feina administrativa, preparar les presentacions.... A la tarda continuem fent aquesta feina de programació i gestió, però hi ha més moviment de botiga. A partir de les cinc comença l'afluència de mares i pares i canalla i cap a les set, trien i remenen sobretot persones adultes i joves", resumeix el Marc Pons. Aquest és el dia a dia de La Tribu que el 22 d'abril farà dos anys. En el fons s'assembla al dia a dia de Llavors, que porta només quatre mesos oberta, des del desembre del 2020. "Tot i que treballem molt i ens cal fer molts equilibris entre arrencar el

A l'esquerra, foto de l'interior de Llavors on les editorials independents són molt visibles.

A la dreta, les portes d'entrada a les dues cooperatives.

projecte, la vida personal i les feines anteriors que mantenim, per a mi venir a la llibreria és temps de descans gairebé, temps de neteja mental", confessa la Noelia Domínguez, que dedica part important d'aquest temps a escoltar cada persona que travessa la porta de la llibreria.

De l'espai Contrabandos a l'espai Llavors

Una de les llavors de Llavors és l'Espai Contrabandos, situat al Raval de Barcelona i gestionat per l'editorial Pol·len. Abans de la pandèmia, l'editorial va decidir que era moment de

“Estar aquí és temps de neteja mental.”

centrar-se en l'activitat editorial i l'ecoedició i buscar algú que pogués fer-se càrrec de la llibreria. En la ronda de converses amb editorials independents i altres possibles candidates van conèixer i es van decantar per Llavors, a qui finalment van traspasar "d'alguna manera" el projecte. La Mar Carrera, una de les tres sòcies de l'editorial Pol-len, ho explica: "Les persones de Llavors tenien clar que volien fer un projecte cooperatiu, de pensament crític i que tingués en compte la diversitat d'editorials. Ens vam entendre de seguida i, encara que finalment van escollir una altra ubicació perquè els encaixava més amb el seu projecte, ens vam posar d'acord i han pogut continuar el model que visibilitza les editorials independents petites i mitjanes. Si aneu a la bonica llibreria que tenen a tocar del mercat de Collblanc, veureu que hi ha lleixes amb tot el fons de diverses editorials que també eren a Contrabandos, i això ens fa molta il·lusió: Descontrol, Traficantes de sueños, Incorpore, Tinta Motora... Ara al Raval hi continua havent una llibreria de pensament crític, al mateix lloc on hi havia Contrabandos, La Panafricana." I així, igual que era l'Espai Contrabandos, la llibreria Llavors és una llibreria crítica amb un fons molt ric en assaig i en no ficció, on destaquen les editorials independents i crítiques que s'han convertit en editorials residents. El fons de llibres feministes és molt extens i de molta qualitat i no hi falta una taula dedicada a autores i autors, editorials i llibres de l'Hospital. Ho completen lleixes de literatura més generalista per a adults i per a infants i joves triada amb gust i criteri, i tot plegat suma un total de 5.909 títols diferents.

Dos anys "que són dues vides"

El sector editorial és molt estacional i té dos grans cims on les vendes creixen: Nadal i Sant Jordi. La Tribu ja ha fet un parell de cops el cim i pujar-hi ha estat "la nit i el dia". Ho explica el Marc Pons: "Ara complirem dos anys com a projecte, i hem viscut dues vides. El primer,

preparandèmia, va ser un any molt potent perquè les persones del barri van donar-nos molt suport. Recordo que aquell primer Sant Jordi, que era l'endemà d'obrir, ens compraven llibres gairebé per militància, contentes que aixequés la persiana una llibreria al barri". Va ser un any on La Tribu va apostar per la socialització de la lectura i programaven una mitjana de quatre activitats a la setmana, la qual cosa va causar que el projecte es consolidés més ràpidament. Però llavors va arribar la COVID. "La pandèmia ens ha obligat a reduir la programació i a fer-la de forma virtual, però no ens ha perjudicat econòmicament perquè hem facturat més que l'any anterior tot i que ens falta perspectiva per atribuir aquest creixement. No sabem quin tant per cent l'ha provocat el creixement natural del projecte, que sempre és més gran a l'inici, i quin tant per cent l'ha provocat la pandèmia, que ha fet recuperar hàbits lectors i ha redistribuït les inversions en cultura perquè enguany la gent ha gastat menys viatjant, anant al teatre o al cinema i més en llibreries de proximitat. En general, la sensació és que ens hem fet forts a Sant Andreu l'any de pandèmia i cada dia les nostres lectores ens donen les gràcies".

A Llavors, la COVID-19 els va posposar uns mesos l'arrencada del projecte, però no el va frenar. De fet, van obrir el mes de desembre passat, en plena pandèmia, i la sensació que tenen és molt bona. Ho explica la Noelia Domínguez: "Per al sector està sent un febrer molt atípic perquè a les llibreries ens ha anat més bé del que és normal. A nosaltres ens ha anat millor el febrer que el gener, que era el mes de Reis, i ja vam fer bons números. A banda dels ingressos, la sensació és positiva perquè notem que a la gent li ha fet il·lusió la inauguració del projecte. Jo ara mateix estic molt enamorada del barri. Les primeres setmanes m'emocionava constantment quan les veïnes baixaven i ens donaven les gràcies".

Les gràcies rebudes és un vincle que agermana els dos projectes

LLAVORS RECOMANA:

Gracias. Historia de un vecindario, de Rocío Bonilla
La paraula més sexy es sí, de Shaina Joy Machlus
Algo temporal, de Hylary Leichter

LA TRIBU RECOMANA

La sèrie *L'Agus i els monstres*, de Jaume Copons
La casa de Mango Street, de Sandra Cisneros
Flors per a l'Algernon, de Daniel Keyes

L'aparador de Llavors bressola les novel·les d'Ali Smith.

cooperatius, que també els fa família. Quan neix un bebè en el poble indígena navaho, els pares tallen el cordó umbilical i l'enterren, com una llavor, al corral de les ovelles. D'aquesta manera es materialitza el vincle del nou membre de la tribu amb els animals i la terra. Aquesta escena, que recull María Sánchez a *Tierra de mujeres*, connecta amb les dues llibreries cooperatives perquè connecta la llavor amb la tribu.

“Ens hem fet forts l'any de pandèmia.”

Mar Carrera (Barcelona, 1983), és una de les tres *abelles*, juntament amb Jordi Panyella i Aida Iglesias, de Pol·len Edicions, l'editorial cooperativa que aquest 2021 fa deu anys. Periodista de formació, ha participat i treballat en diferents espais activistes, com SOS Racisme, i actualment s'està formant en l'àmbit de l'agroecologia. Des de l'any passat viu a Manlleu, en el que ella ja anomena "Osona mon amour".

Mar Carrera

Un personatge històric que voldries conèixer... Dolores Ibárruri Gómez, la Pasionaria.

Una lectura imprescindible... *Economia solidària i feminista*, de Pol·len

Un perfil de Twitter que no pots deixar de seguir... @yayo_herrero

No podries viure sense... Amor

Encara tens pendent... Respondre aquesta pregunta

El cooperativisme és... Xarxa

«Tots fem cultura, no hi ha un sector de la cultura»

Josep Comajoan
@diesdagost

66

«És important tenir una mirada d'activisme econòmic.»

Periodista, editora, llibretera, activista... una cosa per davant de l'altra?

Al mateix pla editora i periodista.

En qualsevol cas, sí que podríem dir que totes les teves facetes tenen en comú una visió crítica des de cada àmbit? I... és realment possible fer-ho així, en un món on el negoci també passa per davant de qualsevol altra cosa?

És possible aportar una mirada crítica en cadascuna d'aquestes facetes. I pensar la feina amb una mirada activista. Crec en l'economia social i solidària, però sent conscients que no està impregnant tot el conjunt de l'economia. Per tant, és important tenir una mirada d'activisme econòmic, per una transformació cap a la finalització del capitalisme. Alhora que ajudem a créixer l'economia social i solidària en totes les seves multiformes.

És el que t'anava a demanar: en aquest context de transformació social, quin paper donem al cooperativisme?

El cooperativisme, i en una forma àmplia, l'economia social i solidària, ha de tenir un paper clau com a agent transformador, que no només aconsegueixi afectar les maneres com pensem la producció de béns i serveis, sinó també la part reproductiva. Que la part de la sociabilitat de la vida estigui molt present en aquesta transformació. La part productiva i la reproductiva són dos eixos indissociables.

Més enllà de l'àmbit cultural, has estat vinculada a diverses lluites, des de l'antiracisme al feminisme, passant per altres. Quin paper pot i hauria de jugar la cultura, i el llibre en concret, en les diferents lluites per un món més just?

Com diu Sarrionandia, el llibre és memòria enquadernada. I en tant que memòria, una de les lents de les ulleres amb les quals mirem al món. La cultura és cen-

tral, perquè tots fem cultura, no hi ha un sector de la cultura. Totes les persones estem constantment creant cultura de tota mena. Hem de lluitar contra la cultura elitista, que només és d'uns quants. I pensar-la com un fet transversal, que incorpora la mirada crítica i el pensament crític en tots els aspectes. En el nostre cas ens ha tocat fer llibres, però els llibres són un pretext, es tracta de posar en comú persones interessants, idees transformadores i creatives que ens ajuden a pensar no només en la ruptura, sinó també a cuidar-nos.

Des de Pol-len, però també la llibreria Contrabandos o la Fira Literal, als quals també has estat vinculada, parles de "foment del pensament crític". En una societat com l'actual, on el pensament únic sembla molt assentat, deu ser poc menys que una utopia fer arribar aquest pensament crític a com més gent millor, no només als que ja estem prèviament conscienciats?

Potser és una utopia, però vivim d'utopies, que són com un far, que ens ajuden a avançar. Pot ser una utopia pensar d'ar-

ribar a la totalitat de la població, però no ho és pensar a fer créixer aquests cercles, d'aquesta mena de ceba, amb eixos com ara la justícia climàtica, els feminismes, etc., que cada vegada es fan més amplis. Per tant, sí i no.

Quins criteris seguís a Pol-len a l'hora d'editar aquest o aquell altre llibre? La rendibilitat no deu ser el primer criteri, però també deu existir.

En els deu anys de Pol-len, hem tingut diverses etapes, una primera que vam ser un segell nascut de la impremta verda El Tinter; després, una altra en què vam crear la llibreria Contrabandos i vam constituir la cooperativa. En la nostra trajectòria, un eix ha estat sempre el pensament crític, i el segon, des dels inicis, l'ecoedició, pensar les publicacions amb criteris de respecte al medi ambient. Des dels inicis ens han dit que això encareix el llibre, però sempre hem dit que, rotundament, no. Si escullis un paper certificat, reciclat, etc. potser pot semblar més car, però si repenses els formats, ajustes les tirades, i penses un seguit d'elements, estàs optimitzant recursos i, per tant, reduint el cost. El binomi contingut –pensament crític– i continent –el llibre, que també és rellevant com el fem– és important, com ho és també que cada vegada més gent se sumi a llegir un llibre, no només pel que diu, sinó per com ha estat produït.

Acabeu d'editar el llibre *Economia solidària i feminista: pràctiques inspiradores que fan saltar les costures*. Economia solidària i economia feminista fins a quin punt seria redundant?

No ho és, malauradament. I per això neix aquest llibre, d'una preocupació compartida amb altres col·lectius que l'economia solidària encara no té prou una visió de

66

«L'economia solidària ha de ser feminista o no ha de ser.»

SARA BLÁZQUEZ

Mar Carrera durant l'entrevista a Vic.

la sostenibilitat de la vida, que encara imperen algunes lògiques productivistes, que encara hi ha traves com que una persona d'origen estranger que vulgui muntar una cooperativa no ho pugui fer amb la mateixa agilitat que una altra persona, etc. La teoria feminista, o els aprenentatges del moviment feminista, encara impregnen poc el dia a dia. També estic pensant en les jerarquies, en els espais de poder, o en els espais de segon grau, en els grups de pressió dins l'economia social i solidària. L'economia solidària ha de ser feminista o no ha de ser. Aquesta seria la idea marc del llibre.

El llibre exposa diverses pràctiques interessants i inspiradores, però et quedes amb alguna o algunes en concret, pel que poden representar de canvi en la concepció de l'economia i la societat?

N'escolliré tres. La primera, la de les treballadores de les cures, molt invisibilitzades, i en canvi prioritàries i imprescindibles. I que totes les persones tenim en algun moment persones a càrrec, i hem de regularitzar i integrar en les empreses d'economia solidària aquestes situacions, coresponsabilitzant-nos des de la mateixa cooperativa. La segona visió, la de les transicions organitzatives feministes. És més fàcil quan una organització ja neix amb una mirada feminista, però això no vol dir que hàgim de tirar la tovallola amb la resta, que poden iniciar un procés de transició, i hi ha una manera de fer-ho. I per últim, la mirada de la sobirania ali-

mentària, per retornar l'autoestima a la pagesia, però alhora que aquesta pagesia també transiti cap a uns altres models, que tinguin més en compte no només la protecció del medi ambient, sinó també la mirada feminista, de cures, etc.

Les organitzacions de l'economia social i solidària s'han organitzat per reclamar l'anomenat Pacte per una Economia per la Vida, per reivindicar polítiques transformadores per la democràcia econòmica, la salut col·lectiva i la transició ecosocial. Sona bé...

Sona bé, i està molt bé que s'hagi baixat un document, detallat, que intenta ser holístic, perquè engloba tots els aspectes de

la vida. Tots els esforços de concretar en propostes la transició ecosocial i la transformació de les maneres que enfoquem la vida i l'economia, són molt importants.

Tornem al món del llibre. Un món que ja hem dit que pot ser transformador, però on les regles del capitalisme deuen estar més que consolidades... Hi ha algun tipus de fuga que ens pugui fer pensar que hi haurà canvis a curt o mitjà termini?

La fuga, o les esquerdes, hi són. Nosaltres som molt fanàtics del paper i ens mirem els *e-books* amb cert recel, però és clar que cada vegada treballem en un món més digital. I això té la seva part dolenta, però també la bona, com ara que hem pogut fer més aliances transoceàniques amb Llatinoamèrica, amb qui fem més trocs editorials. Posar en comú cada vegada més espais de relació, de resistència i de transformació és una esquerda ben evident.

I el llibre en català? Ser una llengua relativament minoritària, i sense un estat al darrere... no és fàcil, no?

No és fàcil si tens la mirada estatal. Però el nostre espai de referència són els Països Catalans, i aquí sí que és un espai on ens sentim més fortes. És si tens una mirada més de versió en català i versió en castellà que hi ha una edició que es menja l'altra. I també intentem autofinanciar-nos. Cada vegada més creiem en els micromecenatges, o les precompres, una manera d'autofinanciar-se, però a l'hora de sondejar si un llibre pot generar lectures, i ajustar les tirades i el pla econòmic del llibre, aquesta eina se'ns està fent molt imprescindible i ajuda a consolidar la bibliodiversitat, ja que sense una àncora com aquesta alguns llibres potser no sortirien mai.

“

«El binomi contingut —pensament crític— i continent —el llibre— és important.»

LITERAL

*fira d'idees
i llibres radicals*

22 i 23
maig 2021

fabra i coats

sant andreu
de palomar

barcelona

FER FRONT A LES VIOLÈNCIES MASCLISTES COL·LECTIVAMENT

La Xarxa d'Economia Solidària ha elaborat i aprovat un protocol per a la prevenció i actuació en cas d'assetjament de sexe o gènere als diferents espais de l'organització i a les entitats sòcies.

Carla Liébana
@carlaliebana

Les violències cisheteropatriarcales formen part del nostre dia a dia i, malauradament, les organitzacions de l'economia solidària no n'estan exemptes. Tot i que costa acceptar aquesta realitat en entorns declaradament feministes, l'experiència ens mostra que els assetjaments i els abusos de poder per raons de sexe o gènere hi són i la millor manera d'eradicar-los és ser-ne conscients i dotar-nos de les eines necessàries per abordar-los.

A la Xarxa d'Economia Solidària (XES) el procés d'elaboració del protocol davant d'aquest tipus d'assetjaments va néixer, d'una banda, d'un debat intern sobre el rol que hauria de tenir la xarxa com a referent de l'ESS i de les economies feministes i, de l'altra, de la demanda per part d'entitats sòcies d'assessorament davant de casos reals d'assetjament.

Núria Alonso, membre de la Comissió Antiassetjaments, explica que el principal objectiu del protocol és eradicar les violències masclistes i que, per fer-ho, cal desmuntar els fonaments de les relacions de poder del sistema sexe-gènere. I això com es fa? “Des de la sensibilització i l'educació de totes les persones del col·lectiu, garantint l'existència de mecanismes de prevenció, d'actuació i de suport mutu, així com el compromís ferm, basat en fets i mesures concrets, per posar fi a la normalització, a la complicitat i al silenci. Aprovar aquest protocol només és un primer pas, però molt important”, declara.

Un procés transformador

Tot i que va ser la Comissió d'Economies Feministes qui va engegar el procés, des del primer moment van tenir clar que no havia de ser un treball exclusiu d'aquest espai, ja que les violències són una problemàtica que afecta tot el col·lectiu i, per tant, tothom s'havia de sentir cridat a abordar la qüestió. Així doncs, es va

crear un nou grup de treball amb aquest encàrrec. “No vam rebre una resposta multitudinària en un primer moment, ja que parlar de violències en el nostre entorn proper és un tema que encara incomoda i la majoria no se sent legitimada o amb prou eines per abordar-les”, recorda Judith Cirac, membre de la Comissió d'Economies Feministes i activa durant tot el procés del protocol. Finalment, però, s'hi van animar 13 persones –sòcies individuals o membres de les entitats sòcies.

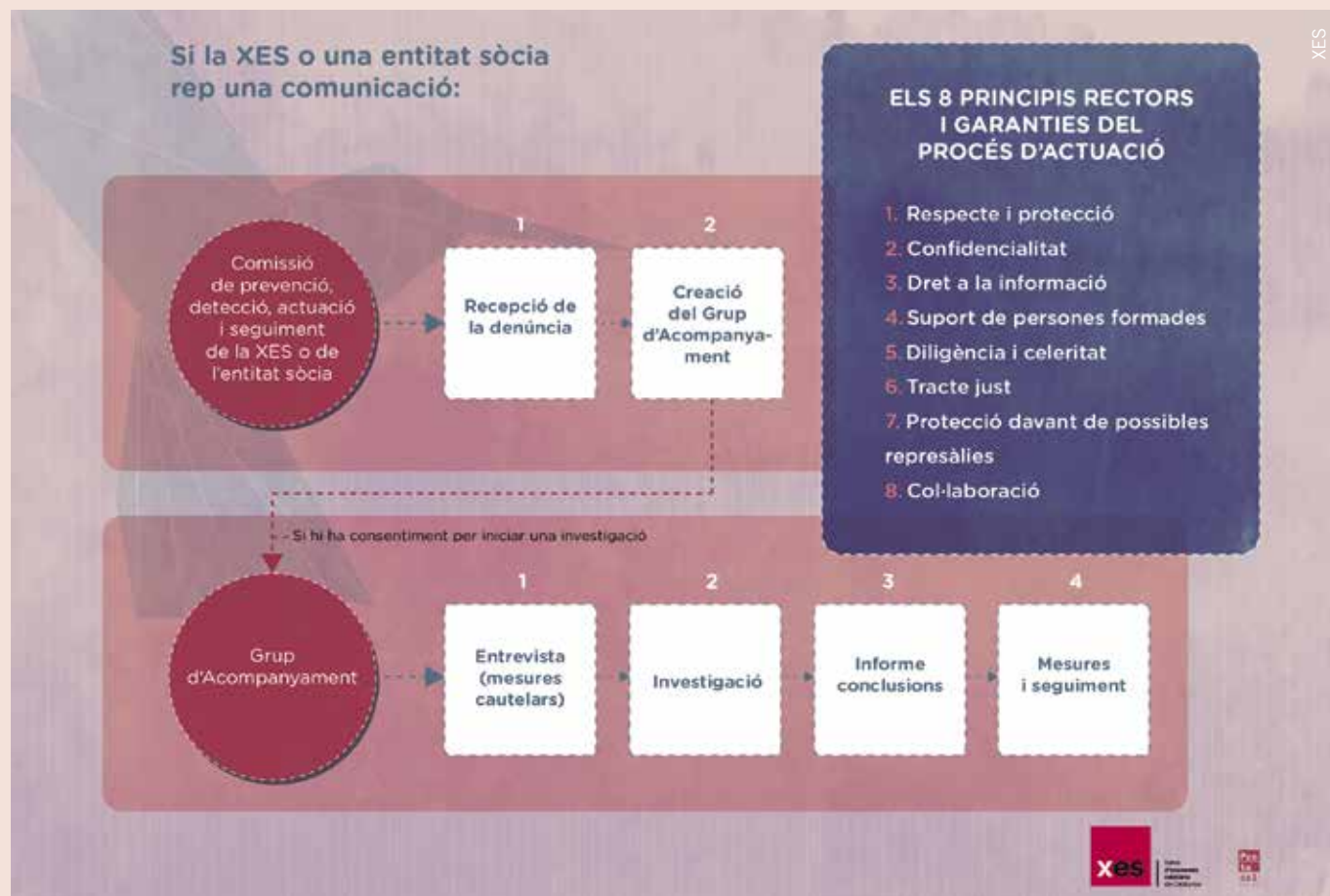
Des del primer moment es va tenir clar que es necessitava un suport extern, i aquest ha estat el paper de la cooperativa Candela, acció comunitària i feminista, i de Sílvia Alberich, activista feminista i especialitzada en intervenció educativa en situacions de violència masclista.

Guillem Subirachs és també membre de la Comissió Antiassetjaments i igualment va participar en l'elaboració del protocol. Explica que un procés d'aquestes característiques necessita que cada organització situï el seu punt de partida, es formi i plantegi els seus propis debats. A la XES, van començar formant-se sobre els privilegis associats als rols de gènere, els estereotips, els tipus de violència i el contingut de la legislació vigent. “El fet de ser una associació de segon grau ens va portar a debatre quin n'havia de ser l'àmbit d'aplicació i com encaixar-lo amb les diferents realitats de les entitats. També vam haver de definir el mecanisme d'actuació, l'abast, el tipus de vocabulari utilitzat o els requisits per formar part de les comissions que hi estan associades”, assenyalava.

Les violències són una problemàtica de tot el col·lectiu i, per tant, tothom s'havia de sentir cridat a abordar la qüestió.

Assetjaments per raó de sexe i gènere

Comptar amb un protocol que posa nom a determinades conductes a les quals estem habituades pot ser revelador per a moltes persones. “Assetjament sexual és qualsevol comportament ver-

Infografía del curs estandaritzat que ha de seguir una comunicació d'assetjament.

bal, no verbal o físic no desitjat d'índole sexual que tingui com a objectiu o produeixi l'efecte d'atemptar contra la dignitat d'una persona o de crear-li un entorn intimidatori, hostil, degradant, humiliant, ofensiu o molest", llegim al protocol. I tot seguit, alguns exemples: fer comentaris obscens, preguntar o explicar fantasies, mirades lascives, deixar notes o correus electrònics amb contingut sexual ofensiu, un apropament físic excessiu, massatges no desitjats, etc. Tot i que enumerar exemples pot deixar fora algunes situacions, és una manera de fer visible pràctiques que sovint hem normalitzat, banalitzat o silenciats, viscudes en primera persona o per part d'algunes companyes.

A banda de l'àmbit sexual, també s'aborda l'assetjament per raó de gènere, d'identitat i expressió de gènere, o de preferència sexual, que en l'àmbit laboral pot dificultar l'accés al treball remunerat, la promoció en el lloc de treball, l'ocupació o la formació. A les organitzacions, les discriminacions poden limitar la participació, la sociabilitat i el desenvolupament de les persones que les pateixen. Sense ànim exclouent, el protocol esmenta l'humor sexista o transfob, ridiculitzar o menystenir les capacitats de les dones o de les persones trans, negar-se a anomenar una persona trans com ella desitgi o utilitzar deliberadament pronoms i articles que no es corresponguin amb el gènere amb què s'identifica, etc.

Necessitem crear nous patrons de conducta i generar una nova cultura en el conjunt de l'ESS per tal de ser conscients dels privilegis i posar fi a la impunitat.

El protocol estableix mesures preventives, preveu accions de sensibilització i de formació, i proporciona elements que facilitin la identificació de pràctiques precursors o constitutives d'assetjament, per tal de poder abordar-les de forma immediata i efectiva. Alhora, estableix un procediment estandaritzat per donar curs a denúncies d'assetjament i garanteix una resolució que situï en el centre la reparació de la persona o persones que han patit assetjament i la responsabilitat col·lectiva en l'erradicació.

Subirachs és un dels pocs homes que s'ha implicat en tot el procés fins al moment i, de fet, assenyala que, enguany, la prevenció vol posar el focus sobre els homes cisgènere de la XES, "Hem de treballar per entendre la nostra posició i els impactes que generem -diu-. A més, hem de ser conscients que aquest protocol se centra en dos tipus de discriminacions molt concretes

i no pot assumir la prevenció i la detecció d'altres desigualtats, tot i que la metodologia d'abordatge plantejada sí que es podria replicar. Un repte que haurem d'abordar més endavant", alerta.

Posar-lo en pràctica

El passat 3 de desembre el protocol va ser aprovat en una assemblea general extraordinària i va entrar en vigor l'1 de gener de 2021. Des d'aquell moment, totes les noves sòcies s'hi han d'adherir, acceptar i aplicar els principis que el regeixen i, les que ja

Campanya "Una XES més feminista".

ho eren, tenen tot l'any per fer-ho. En el cas d'aquelles entitats que ja tenien protocols propis, s'ha de garantir que compleixen els requisits mínims que estableix el de la XES.

L'aprovació del protocol ha implicat la creació d'un nou grup: la ja esmentada Comissió Antiassetjaments, que ha de vetllar per les adhesions, resoldre dubtes i organitzar xerrades divulgatives sobre la necessitat d'una gestió sistèmica de les agressions masclistes. A més, si es comunica un cas, s'ha de crear un grup d'acompanyament, que engegarà tot el mecanisme, garantint el principi de confidencialitat. En aquest punt, també cal afegir que acompanyar una situació d'assetjament té sempre un impacte emocional elevat en les persones que hi participen (no únicament

en les implicades) i que s'han de preveure mecanismes de gestió emocional per a elles.

"Tot i que l'ESS no s'escapa de pràctiques masclistes, sí que es diferencia d'altres entorns per la seva voluntat de transformació social i la cerca d'eines per avançar cap a societats més justes i sostenibles", afirma Núria Alonso. "Tenim clar que un protocol és una eina indispensable, però que el problema no queda ni molt menys resolt amb la seva existència. La gestió d'agressions masclistes ha d'implicar una perspectiva de transformació global i necessitem crear nous patrons de conducta i generar una nova cultura en el conjunt de l'ESS per tal de ser conscients dels privilegis i posar fi a la impunitat", conclou.

LA REFERÈNCIA: EL PROTOCOL DE LAFEDE.CAT

Un dels principals referents per a la XES va ser el procés que ja havia iniciat LaFede.cat, amb qui comparteixen neguits i experiències a través de la xarxa Transicions Feministes –juntament amb la Federació de Cooperatives de Treball i altres entitats– per aconseguir organitzacions feministes. L'any 2018, després d'esclatar un escàndol sobre explotació sexual en una gran organització federada, Lafede.cat es va comprometre a activar els mecanismes necessaris per prevenir, detectar i eradicar tota classe de violències masclistes dins el sector, començant per les entitats federades i la mateixa federació. Així es va impulsar la creació d'un protocol de prevenció de l'assetjament sexual i l'abús de poder, que donava continuïtat al procés intern anomenat "Sembrant cures" per introduir les pràctiques feministes i les cures a les organitzacions.

Isabel Torallas, tècnica de l'Eix de Feminismes de Lafede.cat, explica: "És un tema que genera moltes resistències personals (ens costa posar-nos-hi individualment, no sabem identificar les violències...) i per tant també a les organitzacions (no es prioritza, no hi destinem prou recursos, no sabem a qui li toca impulsar-ho, etc.)".

Des del primer moment l'elaboració del protocol es va entendre com un projecte participatiu i es va comptar amb suport expert. Ara es troben en l'etapa d'implementació i es vol valorar la importància de la prevenció: oferir formació, espais on expressar dubtes i necessitats per visibilitzar les violències en totes les seves formes i generar narratives transformadores sobre les denúncies. "Genera sorpresa i alhora il·lusió veure com ràpidament es genera transformació en les persones quan s'atre-

veixen a formar part del procés. Tot i això, continuem trobant a faltar els homes de les nostres organitzacions en els espais relacionats amb el protocol: és un repte que se sentin interpel·lats i atorgar prioritat a aquest tema incòmode, tot i que l'obligatorietat ha estat un factor decisiu per arribar on som ara", apunta Torallas.

A més, Lafede també vetlla per la creació o revisió dels protocols de les federades i aquesta primavera iniciaran un espai de suport a les entitats amb aquest propòsit. "El que estem demanant és que facin un procés, no que copiïn un text i el signin com a propi. Moltes entitats han expressat que el component d'obligatorietat del protocol ha servit perquè a les seves entitats això s'entomés de forma seriosa per primera vegada, que el protocol de lafede està servint per posar fil a l'agulla", finalitza.

DRET A UNA EDUCACIÓ PÚBLICA, INCLUSIVA I DE QUALITAT

És l'educació realment inclusiva?

Podrem escollir allò que volem en totes
les esferes de la vida?

Anna Grañana i Sancho

Guanyadora del 2n Premi al Millor Treball de Final de Màster
Premis Economia Social 2020

Em vull sortir un moment de l'explicació estricta del contingut del treball final del màster d'advocacia per donar a conèixer què m'ha portat realment fins aquí: voler dedicar-me a investigar i exercir en la disciplina del dret de la discapacitat, transversal a totes les branques jurídiques tradicionals del dret.

Soc padrina de la Maria. Ella fa que s'incrementin les meves ganes de vetllar pels drets de les persones amb discapacitat, demostrant-me que no hi ha límits si una persona vol assolir una meta. La seva singularitat és la que construeix una societat diversa amb qui compartir i enriquir el nostre propi aprenentatge.

L'Adrià, epicentre d'aquest treball, també demostra cada dia que tot esforç té la seva recompensa i que, si ens ho mirem bé, tots tenim una diferència que ens caracteritza i ens fa ser qui som.

L'educació és un dret humà universal que ha d'enfortir el respecte per la resta de drets humans i llibertats fonamentals, i ha de garantir la igualtat d'oportunitats sobre la base del principi de no discriminació.

Maria José Alonso Parreño subscriu que, des del moment que un dret no arriba a tothom, no podem parlar d'inclusió, sinó que

parlem d'integració. Afirmar que ha de ser l'escola qui s'adapti a l'alumnat segons la seva diversitat i no aquest a l'escola¹. Per tant, l'educació, perquè sigui efectiva, ha de ser inclusiva.

En l'àmbit de la discapacitat, la Convenció sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat (CDPD) —en vigor des del maig de 2008— es considera la norma per excel·lència. Aquest text

L'educació és un dret humà universal que ha d'enfortir el respecte per la resta de drets humans i llibertats fonamentals, i ha de garantir la igualtat d'oportunitats sobre la base del principi de no discriminació.

internacional concreta i desenvolupa un seguit de drets per aconseguir la igualtat plena de les persones amb discapacitat. Entre aquests, es troba el dret a l'educació inclusiva. No obstant això, la falta de divulgació, la por a la diversitat i al canvi i els estereotips i imposicions socials, fan que el model d'integració persisteixi davant el d'inclusió.

És necessària una voluntat política de canvi de paradigma, de lluita per les capacitats i pel desenvolupament de coneixements tècnics en la matèria. Per aquest motiu, s'ha de millorar i treballar cap a la creació de polítiques públiques de finançament i implementació d'ajustos raonables, els quals han de ser prioritaris, universals i gratuïts.

Concretament, a l'Estat espanyol trobem dues lleis claus en matèria d'educació. D'un costat, el Reial decret legislatiu 1/2013, de 29 de novembre, pel qual s'aprova el text refós de la Llei general de drets de les persones amb discapacitat (d'ara endavant, LGDPD) i de l'altre, la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació (d'ara endavant, LOE). Ambdues reconeixen l'educació inclusiva de l'alumnat amb discapacitat, però estableixen una excepció a la regla general en els articles 18 i 74, respectivament: consideren que l'escolarització en centres d'educació especial només es pot dur a terme quan les necessitats no poden ser ateses en el marc d'atenció a la diversitat dels centres ordinaris.

El més gran avenç normatiu inclusiu l'ha fet Catalunya amb l'aprovació del Decret 150/2017, de 17 d'octubre, de l'atenció educativa a l'alumnat en el marc d'un sistema educatiu inclusiu (d'ara endavant, Decret 150/2017). El canvi que genera més interès és la designació que confereix als centres d'educació especial com a proveïdors de serveis i recursos. Es pretén que els centres d'educació especial i els centres d'educació ordinaris treballin en xarxa i siguin ambdós els proveïdors de serveis i recursos.

L'article segon de la CDPD defineix els "ajustos raonables" com "les modificacions i adaptacions necessàries i adequades que es requereixen en un cas particular; amb la finalitat de garantir a les persones amb discapacitat l'exercici en igualtat de condicions que la resta de tots els drets humans i llibertats fonamentals, però sense que imposin una càrrega desproporcionada o indeguda". A més, la CDPD també entén que la discriminació per motius de discapacitat inclou, entre d'altres, "la denegació

En l'àmbit de la discapacitat, la Convenció sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat (CDPD) —en vigor des del maig de 2008— es considera la norma per excel·lència.

d'ajustos raonables". En aquest sentit, la no cobertura d'aquests suposaria una vulneració del dret a l'educació relacionat amb el dret a la no discriminació.

El concepte de "raonables" és ampli i interpretable. El Comitè de Drets de les Persones amb Discapacitat considera que es requereix una "anàlisi de rellevància de l'eficàcia de l'ajust i de l'objectiu que s'espera per combatre la discriminació". Especialment important és el matís que incorpora sobre els ajustos en educació, ja que considera que el sistema educatiu no pot oferir una visió única, perquè cada alumne en qüestió necessita suports diferents.

És necessari articular comunicacions amb qui opera el sistema educatiu, com són els pares i mares, professorat, direccions d'escola, persones cuidadores i, especialment, amb el mateix alumnat.

Per poder saber si un ajust resulta proporcionat o no, es requereix un ampli marge de valoració, les raons han de ser fonamentades i l'argumentació s'ha de basar en una confluència de drets. Rafael de Asís afirma que la proporcionalitat suposa: "i) examinar si els béns que sacrifiquen l'ajust poden ser satisfets amb altres mesures o prohibint l'ajust, ii) avaluar si hi ha mesures (ajustos) millors, iii) comparar els avantatges i desavantatges d'una i altra"². No podem oblidar que el que estem fent és ponderar drets i no tot pot jugar a favor d'una excepció per desproporcionalitat.

Actualment, i d'acord amb les exigències legals, a l'alumnat amb necessitats educatives especials, se li adapta el currículum amb la finalitat que pugui seguir els continguts d'acord amb les

A.G.

L'Adrià, protagonista del treball amb l'Anna Grañana, l'autora.

seves capacitats i amb els altres infants de la mateixa edat. També s'adapta el currículum en altres situacions com és el cas d'aquelles persones que requereixen una atenció educativa diferent de l'ordinària, per exemple, nouvinguts, alumnes amb trastorn i dèficit d'atenció, alumnes amb altes capacitats, entre d'altres³.

No obstant això, l'adaptació, en nombroses ocasions, és diferent per a uns i altres i, per tant, comporta conseqüències diferents (hem de tenir en compte que les conseqüències d'aquestes adaptacions curriculars —siguin significatives o metodològiques— són situacions *de facto* que, en cap cas, es troben regulades específicament a la norma).

Una de les qüestions substantives més importants del cas i que aglutina els conceptes anteriorment exposats és la situació pràctica i normativa de l'atorgament de la titulació d'ESO d'un

alumne/a amb discapacitat i, sobretot, amb discapacitat psíquica (no tant amb discapacitat física o sensorial), lligat a aquesta adaptació curricular significativa o no.

Ha quedat clar amb l'argument que hem sostingut fins ara que, en matèria d'educació, hi ha molts temes que generen debat i sobre els quals és necessari plantejar solucions. Les exigències que ens trasllada la CDPD no es compleixen unànimement pels estats i això, sumat a l'enorme desplegament normatiu de la matèria a conseqüència de la delegació de competències en educació, ens porta a enfrontar-nos a un marc normatiu confús i no cohesionat.

Sembla que, com hem dit anteriorment, Catalunya és qui més s'ha apropiat a l'hora de fer complir el mandat internacional amb el Decret 150/2017, però queda molt camí per recórrer. Si bé és cert que el text legislatiu deixa clar que la regla general sempre serà

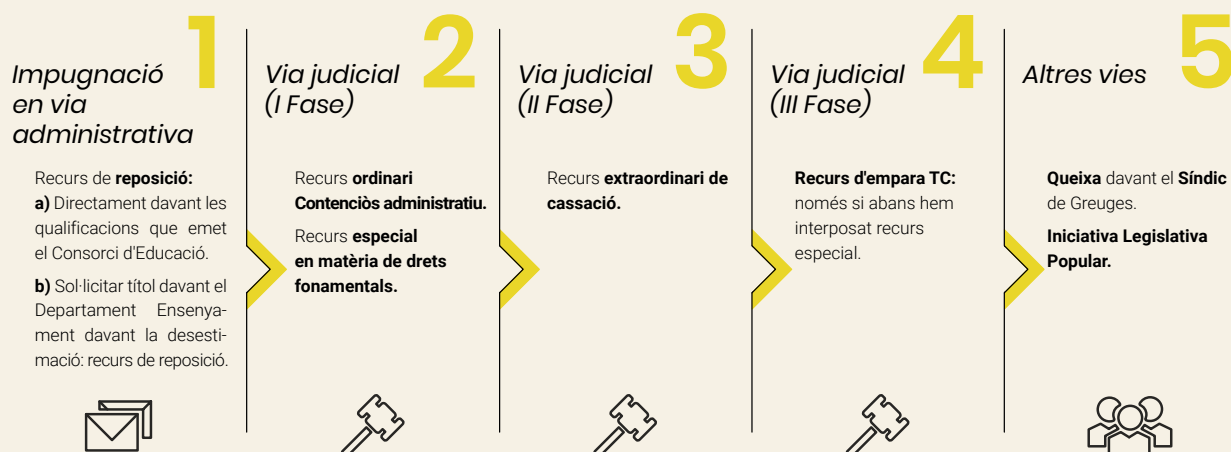
A.G.

ADAPTACIÓ CURRICULAR SIGNIFICATIVA

- 1) Mesura extraordinària d'atenció a la diversitat.
- 2) Modificació substancial dels objectius, continguts, criteris d'avaluació, estàndards d'aprenentatge, etc. Es proposen elements d'un curs diferent del que es troba escolaritzat (normalment, implica dos cursos de diferència).
- 3) Només és aplicable si hi ha una avaluació psicopedagògica prèvia i un dictamen d'escolarització de l'EAP.
- 4) Només pels ACNEE.
- 5) Es qualifica segons la seva adaptació curricular i s'assenyala amb un (*) a la qualificació.
- 6) No s'obté el títol d'ESO si no es supera l'avaluació final ordinària. (Si no tens l'adaptació en totes les àrees cabria la possibilitat d'obtenir-lo).

ADAPTACIÓ CURRICULAR NO SIGNIFICATIVA O METODOLÒGICA

- 1) Mesura ordinària d'atenció a la diversitat.
- 2) No afecta objectius ni contingut, només aspectes metodològics.
- 3) No requereix de dictamen ni informe.
- 4) Normalment, per a alumnes ACNEAE (o alumnes ACNEE, però amb una discapacitat física o sensorial).
- 5) Es qualifica segons el currículum en curs.
- 6) S'obté el títol d'ESO.

Si atenem la normativa d'educació, efectivament, no es diu res sobre l'atorgament de la titulació d'ESO a l'alumnat amb discapacitat que té una adaptació curricular significativa, però *de facto* no se'ls atorga i se'ls recomana seguir amb una formació prelaboral bàsica especial.

l'escola d'educació inclusiva –sens perjudici de la decisió dels pares, mares o tutors legals– i manifesta que l'oferta de la formació i els itineraris educatius de l'alumnat haurà de ser personalitzat i flexible segons les seves necessitats, perd l'oportunitat i continua deixant un buit legal pel que fa a la titulació de l'ESO en alumnes amb discapacitat. Tampoc se'n parla a la LOE ni al Decret 187/2015, de 25 d'agost, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació secundària obligatòria (d'ara endavant, Decret d'ordenació d'ESO).

La pràctica habitual, com en el cas real que tracta el present projecte, es concreta en el següent. L'alumnat supera els quatre cursos d'ESO en la modalitat d'educació inclusiva, és a dir, va a una escola ordinària i assisteix a classe amb l'alumnat de la seva promoció, tot i que sol tenir un pla individualitzat d'estudis en funció de la seva discapacitat.

Un cop acaba els estudis, no li atorguen la titulació i li donen un mer informe de suport on li recomanen seguir la seva formació en una escola especial de formació prelaboral. A més, a l'històric acadèmic i al butlletí final de qualificacions trobem marcada la casella de “NO” darrere l'afirmació de “proposta d'expedició del títol de graduat en educació secundària obligatòria”.

Si atenem la normativa d'educació, efectivament, no es diu res sobre l'atorgament de la titulació d'ESO a l'alumnat amb discapacitat que té una adaptació curricular significativa, però *de facto* no se'ls atorga i se'ls recomana seguir amb una formació prelaboral bàsica especial. Tampoc s'especifica en cap disposició fins on arriba el concepte de “significativa” ni hi ha jurisprudència sobre

aquest particular, per tant, l'hem d'entendre com un concepte jurídic indeterminat.

Per tant, com a conclusió, cal tenir en compte els aspectes expressats a continuació.

En primer lloc, l'article 24 de la CDPD reconeix que totes les persones tenen dret a una educació inclusiva, sobre la base de la no discriminació i la igualtat d'oportunitats. Els estats que han ratificat aquesta Convenció, com és l'Estat espanyol, han d'assegurar un sistema educatiu inclusiu a tots els nivells, que permeti gaudir d'un ensenyament al llarg de la vida. A més, ha de ser un tipus d'educació que permeti desenvolupar la personalitat, el talent, la creativitat i les aptituds mentals i físiques de les persones amb discapacitat. També ha de fer possible que les persones amb discapacitat participin d'una societat lliure.

En segon lloc, de l'anàlisi normativa podem afirmar que hi ha un buit legal sobre l'atorgament o no de la titulació de l'ESO segons si s'ha adaptat el currículum de forma significativa o no. No és una exigència legal, sinó una pràctica usual del nostre sistema educatiu, que fa que alumnes que hagin cursat els seus estudis d'ESO vegin frustrada la seva titulació.

En definitiva, és possible que una persona, per raó de la seva discapacitat, no pugui aprendre al mateix ritme que la resta o que els continguts li resultin, *a priori*, més complicats o més difícils d'entendre si s'argumenten/exposen d'una determinada manera, però això no ha de limitar la seva progressió i oportunitats. Que un currículum s'hagi d'adaptar per poder assolir certs objectius o que, sense que s'hagi d'adaptar el currículum, es canviï la modalitat d'impartir les classes amb noves propostes educatives de desenvolupament dels coneixements (per exemple, el Projecte Roma⁴) no pot portar com a conseqüència, una situació diferent —en termes de titulació i progrés— de la resta de l'alumnat.

Per últim, un acte administratiu del Departament d'Ensenyament que desestimi l'atorgament del graduat escolar a una persona, en cap cas s'ajusta a les exigències de la CDPD.

Cal atendre al que diu la CE pel que fa als tractats internacionals (com la CDPD), ja que, un cop publicats oficialment a l'Estat signatari, passen a formar part del nostre ordenament jurídic intern. A més, la Llei 25/2014, de 27 de novembre, de tractats i altres acords internacionals, reforça aquesta obligatorietat. En tot cas, la Convenció assenyalava que, en cas de conflicte entre la norma interna i aquesta, prevaldrà el contingut de la Convenció.

Cal, per tant, conèixer quins són els nostres drets i saber com defensar-los. Cal un canvi de model i una mirada cap a les capacitats de les persones i no a les discapacitats. Només així aconseguirem una societat igualitària, justa i inclusiva.

Notes:

1. Vid. Alonso Parreño, María José. “El derecho a la educación inclusiva en la legislación española”. A: Martínez Pujalte, Antonio (Dir.), Heredia Sánchez, Lerdys (Coord.). *Nuevos horizontes en el Derecho de la discapacidad: hacia un derecho inclusivo*. Pamplona: Aranzadi, 2018, pàg. 143. ISBN 978-84-9177-986-5.
2. Vid. De Asís Roig, R. “El contenido del derecho a la accesibilidad universal: diseño, medidas, ajustes, apoyos, asistencia y acciones positivas”. A: Martínez Pujalte, A. (Dir.), Heredia Sánchez, L. (Coord.). *Nuevos horizontes en el derecho de la discapacidad: hacia un derecho inclusivo*. Pamplona: Aranzadi, 2018, pàg. 129.
3. Dintre el llenguatge educatiu –i així és com ens referirem d'ara endavant– és el que es coneix per a alumnes amb necessitats educatives especials (ACNEE) davant els alumnes amb necessitats específiques de suport educatiu (ACNEAE).
4. López Melero, Miguel. *Fundamentos y prácticas inclusivas en el Proyecto Roma*. Madrid: Morata, 2018. ISBN 978-84-7112-868-23.

LA FI DE LES UTOPIES?

Miquel Ortega Cerdà
Fundació ENT
@ENTmediambient

Les dècades passaven, onada darrere onada, acompanyades de dificultats i utopies.

Als 70 la revolució hippy i el naixement del moviment ecologista modern als països del Nord sacsejava consciències: Greenpeace proclamava un món diferent, pacífic i on es respectava la natura, Friends of the Earth clamava contra l'energia nuclear...

Als 90 els moviments socials ambientals exigien als carrers posar fi al racisme i la injustícia ambiental, i proclamaven que existia un deute ecològic entre els països del Nord i el Sud. Somnis d'un món millor.

Als 2000 el moviment altermundista expandia el pensament i l'acció global i, alhora que denunciava el rol de les grans corporacions, proposava el desenvolupament de comunitats locals recolzades en mercats de proximitat. El multiculturalisme obert i local enfrontant-se al capitalisme global.

I el 2020, quan semblava que s'iniciava la dècada on la

lluïta contra el canvi climàtic, que s'abandonaria els despatxos de la tecnocràcia i es faria un lloc a la lluita popular, impulsat per la urgència dels joves (no és un problema, és una emergència!); i l'ecofeminisme que mostrava el valor de les cures, l'esgotament de les estructures patriarcal i el reconeixement dels drets de la natura faria sentir la seva veu; just en aquell moment va arribar la COVID per esquinçar la continuïtat temporal de l'esperable.

"... Vam fer un salt cap a una nova realitat, i aquesta realitat s'ha revelat per damunt no només del nostre coneixement, sinó també de la nostra imaginació... la mort s'amagava a tot arreu... A la gent la va agafar desprevinguda; no estaven preparats, per a això... El món que ens envoltava, ... ara infonia por ... La gent es neguitejava pel dia a dia i per la seva vida quotidiana".

No, no són les veus dels primers mesos de pandèmia, dels hospitals amb la COVID, de les residències en ple pic de la

pandèmia, del dubte diari del que estava permès fer i d'on venia el perill, de la por i les sensacions que ens han envoltat i ens envolten encara ara tot sovint. Són frases de *La pregària de Txernòbil. Crònica del futur* on la Svetlana Aleksíevitx explica els sentiments de la gent que viu a la zona afectada per l'accident de Txernòbil. Com ressonen amb força els paral·lelismes amb l'època actual! El trencament amb allò que sempre havia estat segur, la por al que és invisible, la incertesa, la impotència, l'entorn tan semblant i diferent al mateix temps. La disrupció temporal a les vides de milions de persones que de cop no saben com actuar. Les incerteses científiques, la informació caòtica, les incoherències en les decisions... tants punts en comú... la COVID ha estat un Txernòbil global que també ha fet saltar pels aires un bon plec d'utopies.

I entre tots els sentiments que predominen al Txernòbil-COVID s'alcen per sobre de tots la ràbia i la resignació, que segueixen el sentiment d'injustícia (per què?). Ràbia, resignació i impotència. Crec que són els sentiments majoritaris actualment. Com a Txernòbil.

I davant d'això hi ha el risc que es faci un pas endarrere i es renunciï a les utopies i, per què no, ignorem les possibles distopies (Prou! Ja no vull sentir més problemes! Ja vivim en la distopia, no?), i triomfi el replegament cap a la individualitat.

I triomfa el camp qui pugui incubat durant dècades darrere la promoció de l'individualisme occidental (encara em ressonen al cap la veu dels més de 250.000 catalans que van votar Vox i em pregunto quants s'han sentit abandonats a la seva sort i lluitant per les engrunes, i han volgut fer una impugnació a cegues a la major?).

El camp qui pugui de la gent jove que, informada, sap que la seva generació té el 40% d'atur, que és qui més renda ha perdut en aquesta crisi i que la seva inestabilitat laboral anirà a més. I que la generació dels seus pares no sembla disposada a disminuir el seu ritme de vida –que esgota els recursos naturals, incrementa els riscos de noves pandèmies i accelera sense fre el canvi climàtic–, malgrat que saben que els està robant el que és seu.

El camp qui pugui de qui no se sent prou fort i que davant de la realitat prefereix alienar-se del que passi en aquest món per refugiar-se en l'univers virtual on el més pària es converteix en totpoderós només amb un cop de clic.

I potser no hauria pensat res d'això si no fos perquè sento ràbia i frustració en els joves. Perquè pensadors com “Bifo” Berardi ens estaven avisant fa anys que darrere els suïcides i els assassins en sèrie s'estava produint un trencament social i no ho hem volgut veure. Perquè ho sento allà on miro, des dels manifestants als carrers fins a l'esplai dels meus fills, on han renunciat explícitament a dir que com a col·lectiu volen contribuir a transformar la societat, ho veuen massa difícil, i la

seva màxima lluita és per mantenir un espai on puguin créixer conjuntament en comunitat, on la seva aspiració és tenir un refugi on ells posin les normes per no ser abocats individualment a un context hostil. A fer una illa entre naufrags socials.

I també sento ràbia i frustració perquè la meua generació va créixer a cavall dels temps de les utopies, i ja no té excuses per no empènyer la transformació necessària, però no ho fem prou.

Però potser el replegament passarà, la resignació i la impotència s'esvairan, i la ràbia es convertirà en una força col·lectiva creativa. I més enllà del *green growth* impulsat pel *green deal*, que no és més que la resposta tecnocràtica ambiental –necessària i del tot insuficient–,

renaixeran les utopies socioambientals que els darrers mesos han estat en retirada. Potser sí, ja ho veurem, no és clar. Però si hi ha una cosa que tinc clara és que si bé és cert que el repte és gran, encara més ho és la necessitat.

**Sento ràbia i frustració
perquè la meua
generació va créixer
a cavall dels temps de
les utopies, i ja no té
excuses per no empènyer
la transformació
necessària, però no ho
fem prou.**

PUBLICITAT

Som representativitat —

—————→ **Participació**

Visibilitat —

—————→ **Enfortiment i creació**

Sectors —

—————→ **Territori**

Economies feministes —

Cooperatives de Treball

Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya
Premià 15, 1ª planta. 08014 Barcelona
Tel: 93 318 81 62 · Fax: 93 302 18 85
cooperativestreball.coop

FUNDACIÓ

Periodisme Plural

Catalunya Plural

DIARI DE DRETS I PENSAMENT CRÍTIC

el diari de l'educació

EL DIARI *de la* SANITAT

EL DIARIO *de la* EDUCACIÓN

EL DIARI *del* TREBALL

REVISTA

XQ

Recomanacions editorials per Sant Jordi

Hem demanat al nostre entorn proper que ens recomani llibres per Sant Jordi, siguin novetats o clàssics, sempre dins la temàtica de la nostra revista. El resultat és aquesta llista de recomanacions.

NOVETATS CONFINADES:

- Arcadi Oliveres. *Paraules d'Arcadi*. Angle Editorial (2021)
- The Care Collective. *Manifest de les cures. La política de la interdependència*. Tigre de Paper (2021)
- Ángel Viñas. *El gran error de la República*. Crítica (2021)
- Yanis Varoufaquis. *Otra realidad. ¿Cómo sería un mundo justo y una sociedad igualitaria?* Deusto (2021)
- Andrés Ruggeri. *Autogestión y revolución. De las primeras cooperativas a Petrogrado y Barcelona*. Descontrol Edicions (2020)
- Alberto Riesco-Sanz (ed) *Fronteras del trabajo asalariado*. Catarata (2020)
- Carlos Taibo. *Colapso*. Catarata (2020)
- Frederich Engels. *La situación de la clase obrera en Inglaterra*. Akal (2020)
- Jason W. Moore. *El capitalismo en la trama de la vida. Ecología y acumulación de capital*. Traficantes de Sueños (2020)
- Jean Ziegler. *El capitalismo explicat als joves i no tan joves*. Viena Edicions (2020)
- Joan Benach. *La salud es política. Un planeta enfermo de desigualdades*. Icaria (2020)
- Jordi Estivill i Ivan Miró. *L'economia social i solidària a Catalunya*. Icaria (2020)
- Helena Norberg-Hodge. *El futuro es local*. Pol·len (2020)
- Marina Garcés. *Escola d'aprenents*. Galaxia Gutenberg (2020)
- Arundhati Roy. *Caminant amb els camarades*. Tigre de Paper (2019)
- Kali Akuno i Ajamu Nangwaya. *Jackson en revolta*. Descontrol (2019)
- Joanna Macy i Chris Johnstone. *Esperanza activa*. La Llave (2019)

CLÀSSICS I NO TAN CLÀSSICS:

- Arnold Mindell. *Sentados en el fuego*. DDX/ Traficantes de Sueños (2016)
- Joan Martínez Alier. *El ecologismo de los pobres*. Icaria (2005)
- Francesc Escribano. *Descalç sobre la terra vermella*. Grup62 (2014)
- Joel Salatin. *Esto no es normal*. Diente de León (2017)
- Jordi Garcia. *L'economia solidària en 100 paraules*. Icaria (2017)
- Jordi Garcia. *Adéu capitalisme 15M-2031*. Icaria (2012)
- Jordi Estivill, Jordi Garcia, Jordi Valls i Jordi Via. *Economia solidària per a una Catalunya lliure*. Icaria (2013)
- Lluís M. Xirinacs, Jordi Garcia i Jordi Via. *La dimensió cooperativa*. Icaria (2001)
- Ivan Illich. *La convivencialidad*. Editores (1974)
- Marcos Arruda. *Hacer real lo posible*. Icaria (2010)
- Murray Bookchin. *La ecología de la Libertad*. Madre Tierra/Nossa i Jara Editores (1999)
- Serge Latouche. *La apuesta por el decrecimiento*. Icaria (2008)

FICCIÓ:

- Kim Stanley Robinson. *Trilogia Marte (rojo, verde y azul)*. Minotauro. (2008, reedició el 2020)
- Ursula K. Le Guin. *Els desposseïts*. El Raig Verd (2018)

No és un impost a la teva furgo

És un impost al CO₂ per preservar les excursions a la muntanya

Tots els que tenim vehicle tenim un compromís amb el medi ambient.
**Amb l'impost al CO₂ fomentarem la mobilitat sostenible, l'energia
renovable i la preservació del medi natural.** Gràcies a aquesta nova mesura,
millorarem la salut de les persones i lluitarem contra l'emergència climàtica.

Informa-te'n a impostco2.gencat.cat

#SeguimGaudint

Catalunya
2030

Generalitat
de Catalunya